

OULAINEN 2013

Maaselänkankaan tuulivoimapuiston arkeologinen inventointi

Jaana Itäpalo 23.9.2013

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

Sisällysluettelo

S.

1. Perustiedot.....	2
2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät.....	2
3. Tulokset.....	4
4. Yleiskartat.....	5
<i>Inventoidut alueet</i>	
<i>Riskianalyysikartta</i>	
5. Inventoidut alueet.....	6
6. Aineistoluettelo.....	9

Kansikuva: Inventointihavainto Maaselänkankaan luoteisosasta;
1900-luvun alkupuolelle ajoittuva kuorma-auton kori.

1. Perustiedot

Inventointialue: Maaselänkankaan tuulivoimapuiston hankealue

Inventoinnin laji: Yleisinventointi

Tilaaja: Wpd Finland Oy

Työaika: Kenttätöaika 8.7.-9.7.2013, yhteensä 2 kenttätöpäivää

Tekijä: Jaana Itäpalo

Peruskartat: 243210

Korkeus: n. 60-75 m mpy

Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto

Alkuperäinen raportti: Museoviraston arkisto ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntamuseo

Löydöt: -

Aiemmat tutkimukset: -

2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät

Pohjois-Pohjanmaalle Oulaisiin suunnitellussa Maaselänkankaan tuulivoimapuistossa suoritettiin arkeologinen maastoinventointi kesällä 2013. Hankealue sijoittuu Oulaisista n. 5-9 km länsiluoteeseen/luoteeseen ja kaksi erillistä aluetta molemmiin puolin Pyhäjoentietä. Ennen inventointia kohdealueelta ei tunnettu muinaisjäännöksiä. Lähimmät löydöt tuulivoimapuistosta olivat noin 350 metrin etäisyydelle hankealueen lounaispuolelle sijoittuva yksittäinen röykkiö Hiidenlingon kohteessa ja n. 1 kilometrin etäisyydelle koillisessa Hautalahden kiviesinelöytö. Noin 1-1,5 km:n etäisyydellä puistosta etelään sijaitsee Pyhäjoen rantapelloilla kolme kivistä asuinpaikkaa ja vielä kaksi irtolöytöpaikkaa.¹ Museovirasto on katsonut, että hankealue on arkeologisesti erittäin potentiaalista.²

Kartta 1. Kohdealueen sijainti.

¹ Museoviraston rekisteriportaali, <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

² Ely-keskuksen päätös ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisesta 11.6.2013, Dnro: POPELY/16/07.04/2013.

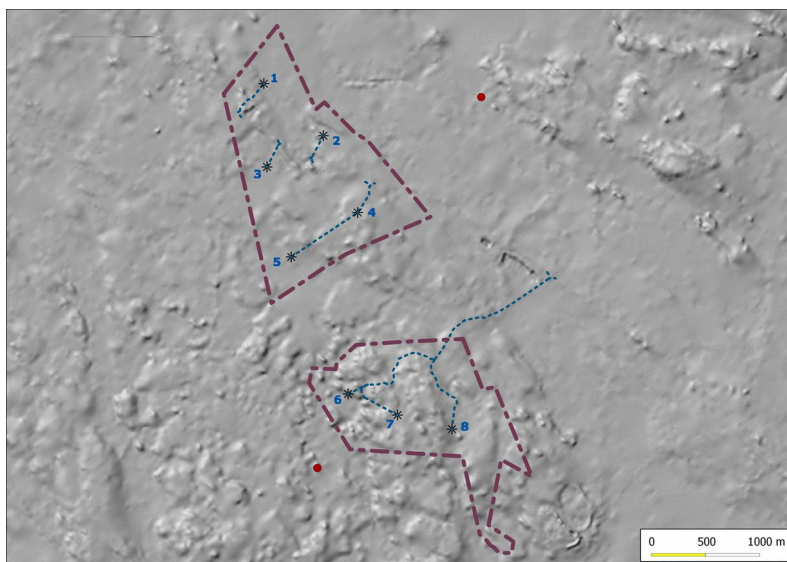
Esiselvitys

Viitteitä historiallisen ajan asutus- tai elinkeinohistoriallisista kohteista on pyritty jäljittämään pitäjänkarttojen ja paikallishistorioiden avulla ja selvittämällä alueen yleistopografiaa. Esihistoriallisia kohteita pyrittiin paikantamaan tarkastelemalla maaston korkokuvaa ja maaperää sekä vertaamalla näitä myös vastaaviin tekijöihin lähialueen tunnetuissa kohteissa.

Esihistorialliset kohteet

Maaperä on suureksi osaksi kallioista, kallioiden ja rämeiden välissä esiintyy kivikkoista maaperää ja karkeaa soraa. Eteläisemmän hankealueen pohjoisimmassa osassa esiintyy hienoa soraa ja koillispuolella puistoon johtavan tien liepeillä myös hiekkaisia vyöhykkeitä lähellä nykyistä asutusta ja peltoja.

Hankealue sijaitsee n. 60-75 m mpy. ja siten oli mahdollista löytää kampakeraamisen jakson alkupuolelta tyypilliseen kampakeraamiikan jaksoon ajoittuvia muinaisjäännöksiä ajalta n. 6600-5700 cal BP. Mantereeseen alue kuroutui tämän jakson keskivaiheilla, joten korkeimmilta paikoilta saattoi olla löydettävissä kohteita, jotka rantasidonnaisina kuuluisivat saarivaiheeseen.

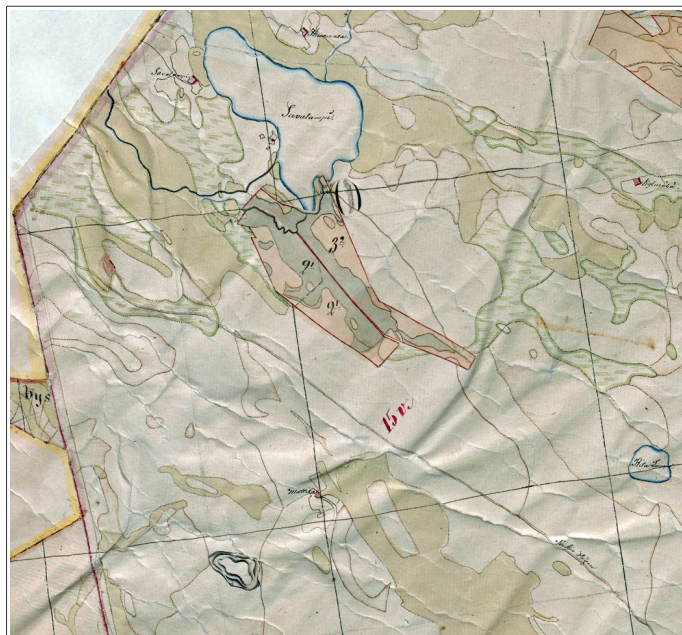
Kuva 1. Hanke- ja lähialueen korkeusvyöhykkeet.

Kuva 2. Hiekkaista vyöhykettä eteläisemmän hankealueen koillispuolella.

Historialliset kohteet

Vuoden 1845 pitäjänkartalle on merkitty Maaselänkankaan halki Pyhäjoen rantaan etelään johtava polku ja pitäjätien pohjoispuolelle pelto nykyisen Marjarämeen ja Pyhäjoen tien pohjoispuolelle. Vanhoille kartoille merkityt polut voivat olla yksi merkki siitä, että alueella on harjoitettu elinkeinoja, tällä alueella kysymykseen tulisivat lähinnä tervanpoltto ja muut metsiä hyödyntävät elinkeinot. Voisi siis olettaa, että ainakin nuoremmat historiallisen ajan elinkeinohistorialliset kohteet ja näihin liittyvät tilapäisasumukset ovat mahdollisia kohdealueella. Kiinteästä asutuksesta ei ole viitteitä.

Kartta 2. Ote vuoden 1845 pitäjänkartasta. Kartalle merkitty pitäjätie, joka on kulkenut nykyisen Pyhäjoentien kohdalla. Alhaalle vasemmalle merkitty kallioalue on Maaselänkangas.

<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=618168>

Kenttätömenetelmät

Inventointi kohdistettiin voimalapaikoille ja tielinjauksille ja osin suunniteltujen rakentamisen alueiden ulkopuolelle siellä, missä maasto vaikutti lupaavalta muinaisjäännösten löytymisen kannalta (kartta 2, s. 4). Pusikoituneet hakkuualueet jätettiin inventoimatta.

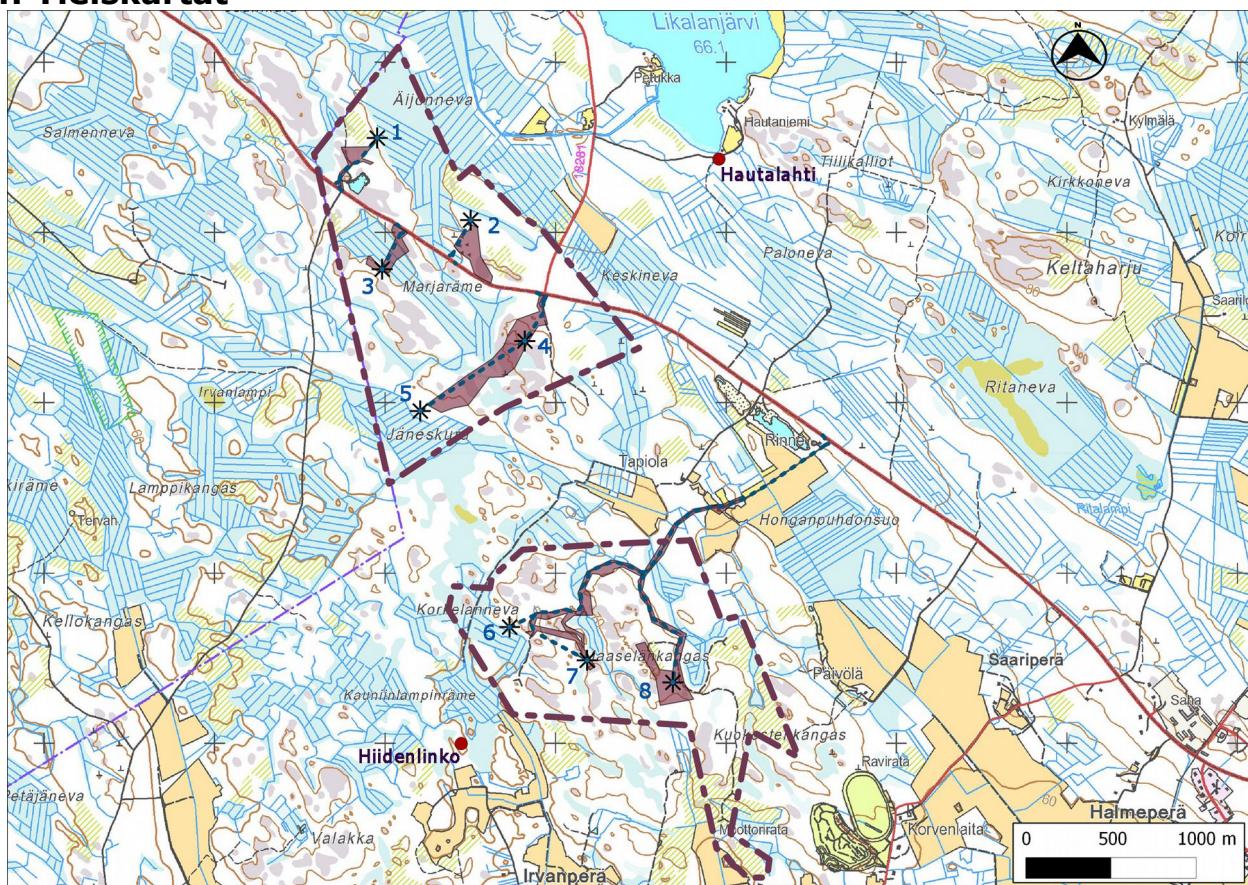
3. Tulokset

Suunnitellut rakentamisen alueet voitiin inventoida varsin kattavasti, vain voimalapaikoille 6-7 johtavat tielinjaukset jäivät osin inventoimatta. Inventoinnissa ei kuitenkaan löytynyt muinaisjäännöksiä. Ilmiön taustana saattaa olla alueelle ominaisten kivikautisten muinaisjäännösten sijainnin kannalta kaikista parhaimpien maastotyyppien eli hiekkaisen vyöhykkeiden sekä rakojen vähäisyys. Maaselänkankaan eteläkärjessä on ollut rakka, mutta tämä on tuhoutunut miltei kokonaan soranotossa. Ainoa hiekkainen vyöhyke löytyi hankealueen ulkopuolelta läheltä nykyistä asutusta sekä peltoja. Alue sijaitsee myös hieman korkeammalla kuin ne alueet, joilta kivikautisia röykkiöitä ainakin toistaiseksi on lähinnä paikannettu Pohjois-Pohjanmaan keski- ja eteläosasta tai Keski-Pohjanmaalta. Suunnittelualueella on kuitenkin vielä inventoimattomia alueita, joilta on mahdollista löytää esimerkiksi kivikautisia leiripaikkoja tai yksittäisiä röykkiöitä (kartta 4, s. 5).

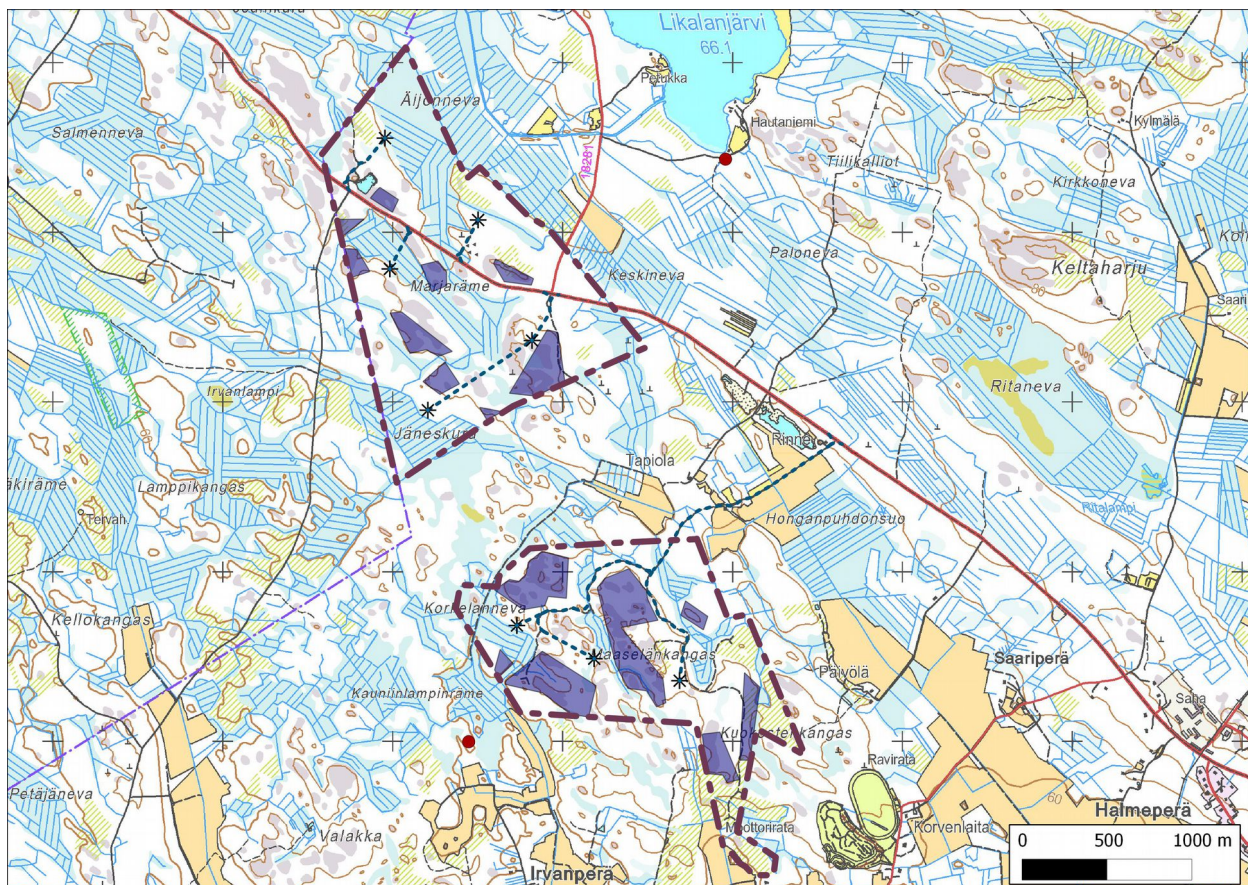
Jaana Itäpalo

Jaana Itäpalo 23.9.2013

4. Yleiskartat

Kartta 3. Hankealueen raja, tuulivoimalat numeroituna, sin.katkoviiva; huoltotielinjaus. Tutkitut alueet rajattuina ja lähimmät muinaisjäännöskohteet merkitty punaisilla pisteillä.

Kartta 4. Hankealueella sijaitsevat muinaisjäännöspotentiaali-alueet, joita ei inventoitu.

5. Inventoidut alueet

Voimalapaikka 1

Kallioisen alueen pohjoispuolella tasaisella rämeellä. Voimalalle johtava huoltotielinjaus kulkee vanhan sorakuopan halki. Sorakuopan pohjoisreunalla oli mahdollisuus avonaisten maanpintojen tarkasteluun.

Voimalapaikka 2

Tasaisella kivikkoisella kankaalla. Voimalapaikka sijaitsee nuorta mäntyä kasvavalla hakkuupalstalla. Voimalalle suuntautuva pääsytielinjaus kulkee loivasti etelään laskevalla kivikkoisella ja kallioisella kankaalla.

Kuva 3. Kallioita voimalapaikan 1 lounaispuolella. Kuva etelästä.

Kuva 4. Voimalapaikalle 2 johtavan pääsytielinjauksen vaikutusalue. Kuva kaakosta.

Voimalapaikka 3

Matalan, lähes tasaisen kallioalueen pohjoisreunalla. Pääsytien linjaus kulkee rämeen ja sen pohjoispuolisen kapean kallioalueen halki.

Kuva 5. Voimalapaikalle 3 johtavan pääsytien vaikutusalue Marjarämeen pohjoispuolisilla matalilla kallioilla Pyhäjoentien varrella. Kuva kaakosta.

Voimalapaikat 4-5

Voimalapaikka 4 ja voimaloiden 4-5 välinen huoltotielinjaus sijoittuvat matalille kallioselänteille, joiden välissä esiintyy soistumia. Voimalapaikan 5 ja sen koillispuolisten kallioiden välissä on huuhtoutunutta kivikkoa, jossa kulkeminen on hankalaa.

Kuva 6. Voimalapaikan 4 ja suunnitellun huoltotien vaikutusaluetta.

Kuva 7. Voimalapaikan 5 ja huoltotien vaikutusaluetta rämeellä.

Voimalapaikat 6-7

Voimalapaikka 6 sijaitsee suhteellisen jyrkän kalliokielekkeen lounaispuolella. Kallioalue on avohakattua ja metsäaurattua, maanpinta on jo kasvillisuuden peitossa ja paikalla kasvaa n. 2-3-metristä pusikkoa.

Voimalapaikka 7 sijaitsee rämeen reunalla, vaikutusalue yltää itä-eteläpuolisille matalille kalliolle. Rämeen reunoilla on huuhtoutunutta kivikkoa.

Voimalapaikkojen 6-7 välinen huoltotielinjaus on lähes kokonaan avohakattua, metsäaurattua sekä ojitettua.

Kuva 8. Voimalapaikkojen 6-7 välinen huoltotie kulkee nuorilla hakkuupalstoilla. Kuva luoteesta.

Kuva 9. Voimalapaikkojen 6-7 ja niille johtavien huoltoteiden sijoitussuunnitelma nähtynä ortoilmakuvassa.

Voimalapaikka 8

Itään laskevassa kivikkoisessa maaperässä. Sijoituspäikan länsi-luoteispuolella on kallioita. Luoteispuolella on ollut rakka, joka on hävinnyt soranotossa. Paikalla oli laajalti mahdollisuus tarkastella avonaisia maanpintoja. Maaperä on liian kivikkoista koekuoppien kaivamiselle.

Kuva 10. Rakan jäännöksiä voimalapaikan 8 luoteispuolella vanhan sorakuopan reunalla.

6. Aineistoluettelo

Arkistolaitos, digitaaliarkisto, Oulainen, pitäjänkartat.

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu,

<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Museoviraston rekisteriportaali,

<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Suur-Pyhäjoen historia. Vanhimista ajoista 1860-luvulle. 1969.